

Ֆլորիտա (Բոնս Լ էոնցին) .	Տարեհ
Նով Նարաուոյ (Նունեէզ Պալպուա) .	1512
Բերու (Բերէզ տէ լա Ուուա) .	1513
Ռիոյ-Վանէյրոյ (Տիաս տէ Սօլիս) .	1515
Ռիոյ Բլադա (նոյնը) .	1516
Չինաստան (Փերնանտ տ' Մաթրատա բորդուգալցին) .	1516
Սեխիգոյ (Փերնանտ Վորտովացին) .	1517
Սեխիգոյի նուաճումը՝ Փերնանտ Վորդէսի ձեռքով	1518
Լըկիր Նոյ կղզին (Սակէյլան) .	1519
Լազակաց կղզիք (Սակէյլան) .	1520
Փիլիպպեան կղզիք (Սակէյլան) .	1521
Լմերիկա Տիւսիսային (Յովհաննէս Ս Էրազանի) .	1521
Բերուի նուաճումը Պիզարրոսի ձեռքով .	1523
Պերմուտ կղզի (Յովհաննէս Պերմուտէզ սպանիացին) .	1524
Եր-Լուինէա (Մորէաս Ս Խտանեդա սպանիացին) .	1527
Լաբուլգոյի մերձաւոր ափունքները , Վորդէսի հրամանաւ .	1528
Վանատա (Յակոբոս Վարդիէ գաղղիացին) .	1534
Վալիֆուռնիա (Վորդէս) .	1534 և 1535
Վիլի (Տիէկոյ տէ Լամակրոյ) .	1535
Լաթիա (Ռոպերվալ գաղղիացին) .	1536 և 1537
Վամպոճա (Մտոն Ֆարիա Սուզա և Փերնանտ Սինտէզ Բինդոյ) .	1541
Լիքէյոյ կղզիները (նոյները) .	1541
Նայնան կղզին (նոյները) .	1541
Ղաբոն (Տիէկոյ Վամոդոյ և Վրիստափոր Պորէլոյ արեւմտեան կողմը .	
Փերնանտ Սինտէզ Բինդոյ արեւելեան կողմը՝ ի Պունկոյ) .	1542

Եւսթուդիս Ժողովուրդը :

Սիպերիոյ մէջ բնակած ժողովուրդներէն մէկն ալ Լաբուդոս կամ Լաբուդ ըսուածն է , որ լիաթարաց ցեղէն են . ասոնց սովորութիւնները հետաքննական ըլլալով ըստ բաւականին , կ'ուզենք հոս համառօտ տեղեկութիւն մը տալ մեր ընթերցողացը :

Լս ժողովուրդը , որ մեծաւ մասամբ կուսապաշտ է , այլ և այլ դիրքով տեղեաց մէջ նոյն չէ մարմնոյ կազմութեամբ : Լն մասն որ Ս իրքոյեաւքի լերանց հարաւային կողմերը գտնուած դաշտադէտիններու վրայ կը բնակին , ընդհանրապէս հասակնին 5 ոտք 10 բթաչափէն ինչուան 6 ոտք 4 բթաչափ բարձրութեան կը հասնի . ասոնք բարեկազմ , զօրաւոր և գործունեայ

են : Իսկ անոնք որ աս լեռներուն հիւսիսային կողմերը կը բնակին , բոլորն ալ կարճահասակ են , ծոյլ , վատառողջ , և կարծես թէ աս իրենց թերութիւնները կէս մը կլիմային սաստիկ ցրտութենէն ու զգեստի կարօտութենէն առաջ կու գան :

Լմուսնութեան արարողութիւնները երկայն ու կարգէ դուրս հանդէսներ են Լաբուդոսներու մէջ : Լրբոր մէկը կ'ուզէ աղջկան մը հետ կարգուիլ , կը խրկէ իր բարեկամներէն մէկը անոր հօրը՝ որ երթայ խօսի թէ որչափ ձի ու որչափ կովու գլուխ կ'ուզէ իրմէն , և թէ որչափ միս պէտք է հարսանեաց կոչունքին համար : Լն ատեն աղջկան հայրը նախ մէյ մը իր աղջկանը հետ կը խօսի ու կը հարցընէ թէ արդեօք ան անձին հետ կարգուելու յօժարութիւն մը ունի . և երբոր ընդդիմութիւն մը

Եաքոշիս կիւն .

չցուցընէր անիկայ , եկած մարդուն հետ
կը յարմարցընէ ինքը ընծաներուն վը-
րայօք : Ապագայ էրիկը երկու գէր
գրաստներ կը մորթէ , և անոնց գլուխ-
ները , ու կտոր կտոր ջարդած մարմինը՝
կարգի կը դնէ ու կը շարէ . ետքը կ'եր-
թայ իր աներձազը ու հետը մէկ քանի

բարեկամներ կ'առնէ ու կը բերէ : Այ-
բոր էրկանը խրճիթը կու գան , աս բա-
րեկամներէն մէկը կրակի մէջ կը ձգէ
ան գլուխներէն մէկ հատը : Արակին դի-
մացը կախարդ մը կը գտնուի . իսկ փե-
սան մէկ ծնկան վրայ եկած՝ կրակին
մէջ կարագ կը թափէ . վերջը գլխարկը

Թեթև մը կը բանայ ու իրեք անգամ գլխով կը ծռի . ան ատեն կախարդը կ'ըսէ իրեն որ բարեբաղդ մարդ մըն է ու կը մարգարէանայ որ յաջողութեամբ լի կեանք մը պիտի ունենայ : Արիկը ոտքի վրայ կ'ելլայ , կ'ողջունէ իր աներձագն ու զոքանչը , և կ'երթայ իր ամուսնոյն դիմացը կը նստի՝ միշտ առանց խօսք մը զուրցելու . ետքը սեղանի կը սկսին : Արբոր աղջիկը կը բերեն իր էրկանը խրճիթը , որ նոր շինուած է , բոլոր իրեն ազգականներն ու բարեկամներն ալ իր հետը կու գան . ասոնցմէ իրեք մը հին բնակարանը կը մտնան , որոնց առջինին ձեռքը ինը սամյրի մորթ կայ , երկրորդին ձեռքը ինը աղուխու կաշի , իսկ երրորդին՝ քսանըօթը աքիսի՝ մորթ . և զասոնք մեծ գամի մը վրայ անցընելով՝ իրենք դուրս կ'ելլան : Ա երջապէս խումբ մը կանայք կը մօտեցնեն զհարսը՝ դէմքը աքիսի մորթով մը ծածկուած՝ դէպ 'ի խրճիթը , որուն դրան դիմացը երկրթէ ամենաբարակ ձող մը արգելք դրուած է . հարսը կուրծքովը ասիկայ կը կոտրէ , ու ներս մտնելով՝ կրակին դիմացը կը նստի , և ձեռուրները բացած կը կենայ . ասոնց մէջ կը դնեն եօթը գաւաղանիկ , որոնց ծայրը կարագ քսուած է , որպէս զի կրակարանին մէջ ձգէ զանոնք : Ան ատեն կախարդը քանի մը խօսք կը զուրցէ . ու անկէ ետքը հարսին երեսին քօղը կը վերցնեն , և երիկը կոչնականներուն երկու օր ուրախութիւն կ'ընէ : — Արբոր մանչ զաւակ մը ծնանի , ծնանելուն երրորդ օրը գէր գրաստ մը կը մորթեն , և բոլոր դրացիները կերակուրի կը հրաւիրուին . ետքը տղուն անունը կը դնեն : Իսկ թէ որ ծնածը աղջիկ ըլլայ , ամենին արարողութիւն մը չկատարուիր :

Ա եււած մարդիկները անոնց ամենէն հարուստ զգեստներովը կը հագուեցնեն . մարմինը դագաղի մէջ կը դրուի , և ուրիշ բաներէ զատ՝ միս ու կարագ ալ կը դնեն անոր մէջ : Ախարդ մը զլուխ կը կենայ յուղարկաւորութեան

հանդիսին , որուն կու գան մեռելոյն կընիկներն ու ազգականները : Արմնոյն ետեւէն կու գայ նաև ան մարդուն սիրած ձին , որ համետած է , և վրան կացին մը , սան մը ու քանի մը ուրիշ անօթներ բեռնաւորած . ասիկայ գէր գրաստի մը հետ միատեղ ինչուան թաղման տեղը կու գայ : Արկու փոս կը փորուի , որոնց մէկուն մէջ մեռելը կը դնեն , իսկ մէկալին մէջ՝ ձին , զոր առաջ կը սպաննեն : Ամանապէս գրաստն ալ կը մորթուի , ու կերակուր մը կը տրուի հանդիսին ամէն ներկայ եղողներուն : Աս կենդանոյն մորթը ան ծառէն կը կախեն , որն որ գերեզմանին վրայ շուք կը ձգէ , ու զլուխը դէպ 'ի արեւմուտք կը դարձնեն : Ախարդը ձեռք կ'առնէ իր թմբուկը , ու զարնելով զանիկայ՝ կ'աղաչէ չար ոգւոյ որ այս մեռելոյն հոգին խաղաղութեան մէջ թողուն . և ետքը հողով կը լեցնէ փոսը : — Արբոր տան մը մէջ մեծ եղբայրը մեռնի , իր կնիկները՝ պզտիկ եղբօրը կ'ըլլան . բայց թէ որ մեռնողը իրմէ աւելի մեծ քուրեր կամ եղբայրներ ունի , իր կնիկները ազատ կը մնան : Շատ քիչ անգամ կը տեսնուի որ այրիները կրկին անգամ կարգուին , բայց եթէ յետին աղքատութեան մէջ որ ըլլան :

Ապրուդսները շատ մեծարանք կու տան ծերերուն ու կը հնազանդին անոնց . օտարականներու մեծ ընդունելութիւն կ'ընեն . իրենց եղած բարիքը կը ճանչնան ու երախտագէտ կ'ըլլան , բայց իրենց թշնամիներուն ալ սաստիկ վրէժխնդիր են , և աս իրենց սէրը կամ թշնամութիւնը երկարատե է ու իրենց բարեկամին կամ թշնամոյն սերունդներուն վրայ նոյն զգացմունքը կը ցուցնեն : Անութեամբ հետաքրքիր են , մըտացի , խօսուածքնին համարձակ , բարի համբաւ ստանալու նախանձախնդիր են , բայց ըստ սեղւոյն շողոքորթութիւն կը բանեցընեն այն անձանց , որ իրենց օգտակար կրնան ըլլալ : Այս ժողովուրդը չափազանց աւելորդապաշտ է . իւրաքանչիւր ցեղ կը յարգէ ու կը մեծարէ կամ արծիւը , կամ կարապը , կամ ձին ,

և այլն, որոնք իբրև բարեգուշակ կենդանի սեպուած են, ուր ընդ հակառակն ագուաները, կկուները, և այլն, չարագուշակ կը համարուին իրենց մէջ:

() Գետտի վրայ խօսելով՝ բաւականապէս կարգաւորեալ է հագուստնին: Հարուստները չուխայէ զգետտ մը կը հագնին, որուն եզերքներն ու ներսի կողմը մուշտակով պատած է. տափառնին նեղ ու աղէկ շինուած է, բայց կօշիկնին տգեղ ձև ունին: Վանանց ըզգետտները քիչ տարբերութիւն ունին էրիկ մարդկանց զգետտներէն, միայն քիչ մը աւելի զարդարուն են. մեծ հանդիսի օրեր դրսուանց անթև ըզգետտ մը կը հագնին, ու գլխարկ մը կը դնեն գլուխնին, զորն որ չորքոտանայ մը մորթէն կը շինեն, և անոր ականջները եղջիւրաձև վեր տնկել կու տան:

— () Երիտրդները անով կը զանազանուին կարգուած կնիկներէ, որ մազերնին կը հիւսեն, ու գլուխներնուն վրայ ասղնեգործած վարսակալ մը կը փաթթեն, որ երկերկու կարգ ասակիէ մարգարիտներով զարդարուած է: Վաց ասկից՝ 18 բթաչափ երկայնութեամբ ու 4 բթաչափ լայնութեամբ և մարգարիտներով կամ բուստով ճոխացած՝ դիպակէ ծածկոյթ մը ունին, որ գլխէն դէպ ՚ի կունակը կ'իջնայ:

Վս ժողովրդեան զուարճութիւնը միայն կերակուրն է. սակայն կանայք պար մը ունին, որ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ բոլորաձև շարուիլ ու արևուն ընթացքին համեմատ քալել: Արբոր առարկայ մը յափշտակէ իրենց միտքը, յանկարծական անպատրաստ տաղեր կը շինեն, բայց ամենևին ներդաշնակութիւն մը չկայ ասոնց մէջ:

ԾԱՂԿԱՔԱՂ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Աղօրք:

1. Կանխել քում յաղօթս, ոչ սիրտ քո թեթևանայ ՚ի քեզ, և անդորրանայ անձն քո:

() Դառնութիւն վշտաց մեղմեն աղօթք, և սրբեն զուրախութիւն. միումն քաղցրամբ և անպատում զօրութիւն իմն ընծայեն, և միւսումն երկնային բուրմունս անուշից:

() Ինչ գործ է քո ՚ի վերայ երկրի. և յորմէ հաստեցարդ չունիցիս ինչ պէտս խնդրելոյ:

Աղևոր ես ելեալ ՚ի խնդիր հայրենեաց. մի գգլուխ քո շրջիցես յերկիր. ամբարձ զաչս քո զի ծանիցես զուղին:

Հայրենիք քո յերկինս է, և մինչ վերակնեալ յերկինս հայիցիս, չզգաս վրդով ինչ երբէք ՚ի սրտի քում, և ոչ բուռն իմն տենչ վառիցի ՚ի քեզ. և միթէ համը ինչ իցէ այդ ըղձումն:

Նն որ ասեն. () Ի պիտոյ են աղօթք, անպատեհ է գերագունին Վստուծոյ քան զմերն բնութիւն ցածուցեալ խոնարհիլ ՚ի պաղատանս արարածոցս դուզնաքէից:

Վլ ո՞ արար զդուզնաքեայ արարածս. ո՞ ետնոցա զսիրտ և զհանճար և զբարբառ շրթանց. ոչ ասաքէն Վստուած:

Վլ որ այդչափ բարերարեացն նոցա, իբր ասա ընդ վայր հարցէ զնոսա, և ՚ի բաց մերժիցէ յերեսաց:

Վրդարև, ասեմ ձեզ, եթէ ոք խորհիցի ՚ի սրտի իւրում թէ արհամարհեալ անարգէ Վստուած զգործս ձեռաց իւրոց, հայհոյիչ է նա Վստուծոյ:

Նն և այլք որ ասեն. () Ի պիտոյ են աղօթք, ոչ ասաքէն գիտէ Վստուած զպէտս մեր առաւել քան զոր խընդրեմքն և իմանամք:

Վյո, արդարև գիտէ Վստուած զպէտս ձեր, և յայս սակս իսկ կամի զի խնդրիցէք ՚ի նմանէ. քանզի սկիզբն կարևորաց Վստուած է, և աղաչէն